

НАТАЛІЯ КИСЛА

ORCID 0000-0001-5137-6647

(Полтава) (Poltava)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: kislaya_nataliya@ukr.net

ПРОСТОРОВО-ЧАСОВА СЕМАНТИКА ПРИЙМЕНИКОВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ

У статті досліджено прийменниково-часову семантику прийменникових еквівалентів, визначено філософське й лінгвістичне трактування категорій часу та простору, вирізнено лексичний склад тих препозиціональних одиниць, які є носіями локативної й темпоральної семантики, встановлено контекстуальні умови, за яких кожен із досліджуваних вторинних прийменників функціонує з тим чи тим семантичним відтінком, з'ясовано, що найближче оточення (дієслово й залежний іменник) суттєво впливають на план змісту прийменникового еквівалента.

Ключові слова: прийменник; прийменниковий еквівалент; локативні відношення; темпоральні відношення; семантика.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку філологічної науки важливе місце займає дослідження прийменникової семантики. Прийменниковий склад мови досить неоднорідний: одні з них повністю втратили зв'язок із мотиватом, в інших такий зв'язок простежується цілком прозоро. Зважаючи на це, лінгвісти виокремлюють традиційні власне-прийменники і прийменникові еквіваленти, до яких зараховують одиниці, що мають спеціалізованіше, конкретніше значення. План змісту повнозначного слова, яке входить до структури прийменникового еквівалента, може накладати обмеження на їхню сполучуваність, тому вони поєднуються лише з певними лексико-семантичними групами слів. Більшість прийменникових еквівалентів виражають адвербіальні семантико-синтаксичні відношення, зокрема просторові й часові.

Аналіз останніх досліджень із теми. У різні періоди кількісний та якісний склад прийменників української мови з формально-граматичного, семантико-синтаксичного, власне-синтаксичного, семантико-стилістичного й інших поглядів досліджували А. Колодяжний, О. Мельничук, І. Вихованець, Г. Балабан, І. Мейзерська. У рамках міжнародного проекту «Прийменники в синхронії і діахронії: морфологія і синтаксис» проблемна група Донецького національного університету в складі А. Загнітка, І. Данилюка, Г. Ситар та І. Шукіної підготувала «Словник українських прийменників» (2007), до якого ввійшли 1705 прийменників та їхніх еквівалентів. Недостатньо вивченим, однак, залишається питання адвербіальної прийменникової семантики загалом і конкретних її репрезентантів зокрема. Цінними у зв'язку з цим є праці М. Степаненка, який здійснив семантичну ієрархію просторових прийменників, комплексний і багатоаспектний аналіз природи просторових відношень, Л. Дерев'янка, яка системно схарактеризувала кореляцію первинних і вторинних темпоральних прийменників із позицій функційної граматики, С. Романюк, яка окреслила структуру категорії темпоральності.

Метою пропонованої статті є з'ясування особливостей функціонування прийменникових еквівалентів із локативною й темпоральною семантикою.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**: 1) вирізнення із прийменникового складу тих лексичних одиниць, що є носіями одночасно просторового й часового значення; 2) з'ясування умов, за яких виокремлені прийменникові еквіваленти виражають певний різновид локативних або темпоральних відношень.

Виклад основного матеріалу. Рух, простір і час – філософські категорії, які позначають основні форми буття матерії. Простір передає спосіб співіснування розмаїтих матеріальних утворень, час – спосіб зміни матеріальних явищ (Філософський

енциклопедичний словник, 2002, с. 529). Матерія не може існувати поза цими формами. Простір та час також не існують самі по собі, незалежно від матерії. У звичайній мові простір і час найчастіше позначають первинні загальнолюдські інтуїції, за допомогою яких сприймається та емпірично осмислюється навколишній життєвий світ людини (там само). Категорія простору як одна з основних онтологічних категорій має різнобічну філософську й лінгвістичну інтерпретацію. У філософії під простором розуміють «форму буття матерії, що характеризує її протяжність, структурність, співіснування і взаємодію елементів у всіх матеріальних системах» (Философский энциклопедический словарь, 1983, с. 541). Простір охоплює дві фундаментальні риси матеріального суцього – його протяжність і місце серед інших суцього. Протяжність є продовженням одного й того ж суцього. Кожне тіло має три виміри протяжності – довжина, ширина й висота. Місце – це просторова визначеність предмета щодо інших предметів. У цьому аспекті простір постає як середовище, утворене відношенням речей (Бачишина, 2014, с. 6).

Час також відбиває дві фундаментальні риси процесів, які відбуваються з матеріальними тілами, – тривалість і черговість подій. Тривалість – це фази одного й того самого (тривалість дня, існування дерева, землі). У ній розрізняють фази (моменти) – сучасність, минуле та майбутнє. Черговість указує на місце події серед інших подій у часовому просторі (Большая советская энциклопедия, Т. 20, с. 276).

У лінгвістичній сфері локативність потрактовано як семантичну категорію, «до якої входять усі різновиди просторового значення. Виражає відображені в свідомості людей різноманітні просторові відношення предметів і явищ, зокрема їхнє місцеперебування, напрямок руху, контактність та дистантність розташування і под.» (Українська мова, 2004, с. 322). Темпоральність витлумачено як семантичну категорію, що охоплює всі різновиди значення часу. Відповідно до цього людина членує час на окремі відрізки, пов'язуючи їх із поняттями тяглості – тривалості й нетривалості, повільності й швидкості, початку й кінця, одночасності й різночасності, співвіднесеності з моментом мовлення тощо (там само, с. 681).

Про чисті просторові відношення є підстави говорити лише тоді, коли можна абстрагуватися від властивостей і руху тіл та їхніх частин, про чисті часові відношення йдеться в разі, якщо можна відволіктися від різноманіття об'єктів, що співіснують (Причепій, 2007, с. 339).

Діалектична єдність простору й часу експлікована безпосередньо в семантиці слів: для вираження часових відношень використовують значною мірою ті самі слова, що й для вираження просторових. Крім того, виведено закономірність, згідно з якою «слова, пов'язані з просторовими категоріями, можуть набувати часового характеру, але навпаки бути не може» (Вейнрейх, 1970, с. 222). У цьому випадкові простежено розширення семантичної структури слова.

За «Словником українських прикметників» (2007) встановлено, що до прикметникових еквівалентів – носіїв локативно-темпоральної семантики належать безпосередньо *за, безпосередньо перед, безпосередньо після, з глибини, за плечима, по дорозі від, по дорозі від ... до, по дорозі до, у місці, у проміжку від ... до, у проміжку між, у середині*.

Прикметниковий еквівалент *безпосередньо за* експлікує семантику локалізації за просторовим орієнтиром за умови поєднання з дієсловами місцерозташування, місцеположення об'єкта у просторі (*сидіти, розташовуватися*) у функції головного конституента й залежними іменниками – назвами соматизмів (*хвіст, рука*), будівель (*дім, сарай*), меблів та обладнання (*стіл, шафа*): **Безпосередньо за хвостом** за кінським ... *сидить* рудобородий козельщанський гражданин... (О. Вишня); **Також безпосередньо за покерними столами перебували** особи, які грали у покер та робили грошові ставки (<https://volynonline.com/uluczku-policzejski-prupnyly-nezakonnu-diyalnist-pidpilnogo-gralnogo-zakladu/>).

При вживанні з вербативами цілеспрямованого руху (*іти, їхати, рухатися*), здійснення (*здійснювати, відбуватися, реалізовувати*) та субстативами на позначення осіб за різними ономазіологічними характеристиками (*Ісус, хлопець*), різноманітних дій, подій (*акт, правопорушення*), предметів побутової техніки (*ноутбук, холодильник*) досліджуваний прикметниковий еквівалент набуває темпорально-локативного значення: **Петро йшов тоді безпосередньо за Ісусом** (В. Домонтович); **За змістом закону стан необхідної оборони може мати місце й тоді, коли захист відбувся безпосередньо за актом** хоч і закінченого посягання,

але за обставинами справи момент його закінчення не був ясним для того, хто оборонявся (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001705-90#Text>); Поповнити картку, погасити кредит або перевести гроші – все це можна здійснювати безпосередньо за своїм ноутбуком або комп'ютером (<https://easypay.ua/ua/catalog/bank>).

Прийменниковий еквівалент безпосередньо перед відрізняється від попередньо проаналізованого сполучувальними можливостями. Поєднуючись із дієсловами розміщення (встановлювати, розміщувати), несамостійного переміщення в просторі (нести, везти) та іменниками – назвами шляхів та їхніх частин (дорога, перехрестя), осіб за різними ономасіологічними характеристиками (мати, княгиня), він експлікує семантику локалізації перед просторовим орієнтиром: Знак встановлюється безпосередньо перед перехрестям або вузькою ділянкою дороги (<http://pdd.ua/ua/33/2.1/>); В кінці безпосередньо перед дружиною фараона несло кілька жерців статую Ізиди, яку щороку на свято Гатори привозили з Мемфіса (Ю. Опільський).

Типовішим для аналізованого прийменникового еквівалента є значення часової попередності, яке реалізується у сполученні з вербативами різної семантики, зокрема виникнення, появи (з'являтися, виникати), прибуття, розміщення (прибути, поселитися), зорового, слухового сприйняття (бачити, чути), та субстантивами – найменуваннями різноманітних дій, подій (вихід, загибель): Машина-убивця з'явилася тут безпосередньо перед виходом Мурашевички на вулицю, чекати довелося недовго (О. Волков); Безпосередньо перед війною вона поселилася в нашій каменіці (Т. Прохасько); ... всі троє водіїв, які загинули за останні півтора року, бачили безпосередньо перед загибеллю «Летючого Мадяра» (О. Волков). Не вирізняються особливостями й сполучувальні можливості прийменникового еквівалента безпосередньо після. Значення розташування після просторового орієнтира актуалізується після дієслів розміщення, розташування (розміщувати, розташовувати) та залежних іменників – назв документів та їхніх частин (текст, реферат): Ілюстрації необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці (<http://tef.kpi.ua/190>).

Реалізація семантики часової наступності є типовішою для аналізованого прийменникового еквівалента. Носіями валентності можуть бути дієслова різноманітного плану змісту, зокрема просторового переміщення (прийти, пробратися), зміни стану (посилитися, підвищитися), конкретної фізичної дії, спрямованої на об'єкт (затримувати, вдаряти), мовлення (говорити, розповідати), функцію валентного партнера виконують іменники – назви широкого спектра суспільних дій і процесів (розмова, вчинення, щеплення): Безпосередньо після розмови з Шейном до Трояна пробралась Віра, чи пак Ядвіга (У. Самчук); Безпосередньо після купання в ополонці підвищується частота серцевих скорочень, посилюється кровообіг, підвищується артеріальний тиск, активізуються імунна та нервова системи (https://kyivcity.gov.ua/likarni_ta_medytsyna/poradi_likariv_dlya_zagartuvannya_v_opolontsi/); У Кропивницькому прокурори затримали крадія безпосередньо після вчинення злочину (https://kir.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=266924&fp=280); ... лікар-реаніматолог Євген Горенко розповів про свій стан безпосередньо після щеплення (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-covid-horenko-stan-pislya-shcheplennya/31121053.html>).

Прийменниковий еквівалент з глибини експлікує значення «рух з місця, розташованого під предметом» у сполученні з вербативами руху, просторового переміщення (борсатися, повзти), зміни місцеположення об'єкта (піднімати, виринати) та субстантивами на позначення просторів природи (вулиця, море), абстрактних понять (душа, єство), мір довжини із числовим вираженням (80 метрів, кілька кілометрів): Щось відмирає, а щось із глибини душі рветься до сонця, борсається, протестує (І. Савка); З глибини вулиць трамваї повзуть із синіми фарами в лобі (О. Гончар); Тихо, майже пошепки, переказував Марко телефоном на шхуну звістки, що йшли з глибини моря (М. Трублаїні); Після того, як Мирон зняв мокрий одяг, стало тепліше, але його бив дрібний дріж, що йшов десь із глибини єства (В. Шкляр); В 1916 році американські водолази підняли підводний човен з глибини вісімдесят метрів (М. Трублаїні).

Темпорально-локативну семантику зазначений прийменниковий еквівалент спорадично виражає в поєднанні з вербативами виникнення, появи (виринати, виникати), буття (вважатися, бути) та субстантивами – назвами часових понять (вік, століття): Дівчата, он дідова кобильчина вже виринає з глибини століть... (О. Гончар); В Україні мама з глибини

століть вважається берегинею домашнього вогнища та людиною, яка є рідною для всіх нас (<https://www.bsych.org.ua/10-travnyu-den-mamy/>); *Гості розповіли дітям, що писанка – це стародавній звичай розпису по яйцю за допомогою бджолиного воску та фарб, що дійшов до нас з глибини століть* (<https://mariupolrada.gov.ua/news/majstri-z-kolomii-navchili-ditej-pisankarstvu>).

Прийменникові еквіваленти *по дорозі від, по дорозі від ... до, по дорозі до* мають значення шляху руху поверхнею або в межах чого-небудь за умови, що носій валентності експлікований дієсловами руху (*іти, рухатися*), зміни місцеперебування об'єкта в просторі (*переміщатися, сідати*), буття (*жити, бути, існувати*), придбання (*купувати, отримувати*), втрати (*загубити, втратити*). Склад валентних партнерів формують іменники – найменування країн (*Румунія, Україна*), населених пунктів та їхніх частин (*Сімферополь, центр*), осіб за різними ономаціологічними характеристиками (*Терлецький, батько*): *По дорозі від села їхала група людей верхи* (В. Винниченко); *По дорозі від Терлецького підполковник зайшов у найближче відділення міліції і подзвонив до обласного управління Комітету держбезпеки* (Е. Ростовцев); *По дорозі до Сімферополя є чергова [колонка]* (П. Загребельний); *По дорозі від Теплика до Кам'янок єсть поперечний яр і повздожній видолонок* (А. Свидницький); *Два міліціонери в зимових кожухах, що трапилися йому по дорозі до центру, пройшли не озирнувшись* (О. Забужко); *По дорозі до своїх Данько купив білу франзолу та кілька в'язанок бубликів, оперезавшись ними наперехрест* (О. Гончар).

Темпорально-локативне значення мають досліджувані прийменникові еквіваленти при поєднанні з вербативами зорового, слухового сприйняття (*бачити, чути*), інтелектуальної діяльності (*думати, обмірковувати*), конкретної фізичної дії з вираженим динамічним відтінком (*лопнути, вдарити*). Функцію придієслівного конститuenta найчастіше виконують субстантиви – найменування приміщень різного призначення (*підсобка, готель*): *По дорозі до підсобки Гнатівна чує голос Матвійовича...* (Є. Кононенко); *По дорозі до готелю знову обмірковує моральний бік оцих моїх походеньок* (Ю. Мушкетик); *Ми ледве встигли привезти хлопця до лікарні, апендицит лопнув уже по дорозі до операційної* (Ю. Мушкетик).

Прийменниковий еквівалент *за плечима* має значення локалізації за просторовим орієнтиром при поєднанні з дієсловами місцерозташування, місцеположення об'єкта в просторі (*розкинутися, стояти*), буття (*бути, існувати*), часто еліпсованими, у ролі головного конститuenta та залежними іменниками – назвами рослин (*смерека, сосна*), осіб за різними ономаціологічними характеристиками (*хлопець, керівник*), установ, організацій (*компанія, фірма*): *Поляна розкинулася близько, за плечима смерек, і Олекса був за плечима смерек, але й був він у цю хвилю за десятьма горами, за десятьма морями* (Р. Федорів); *За плечима усіх успішних справ завжди стоять люди, об'єднані спільною метою, спільними прагненнями зробити щось добре, потрібне, корисне для жителів громади...* (<https://baryshivska-gromada.gov.ua/novyny-gromady/gumanitarna-sfera/za-plechyma-usih-uspishnyh-sprav-zavzhdy-stoyat-lyudy.php>); *За плечима хлопця не один десяток боїв і сотні кілометрів за важелями танка* (<https://armyinform.com.ua/2020/10/za-plechyma-czogo-pershokursnyka-ne-odyn-desyatok-boyiv-i-sotni-kilometriv-za-vazhelyamy-tank/>); *За плечима компанії багаторічний стаж та практика в питаннях працевлаштування в Європі!* (<https://workintense.com.ua/>).

Темпоральну семантику аналізована лексична одиниця реалізує спорадично в поєднанні з дієсловами буття (*бути, існувати*) та іменниками на позначення часових періодів (*юність, дитинство*): *Це було за плечима моєї юності* (Ю. Бойко).

Значення контакту з поверхнею предмета має прийменниковий еквівалент *у місці*. Роль основного носія валентності в конструкціях із цим препозиціоналізованим компонентом належить дієсловам місцеположення об'єкта в просторі (*знаходитися, розміщуватися*), творення, різних видів діяльності (*будувати, створювати*), зорового, слухового, нюхового сприйняття (*бачити, пахнути*), конкретної фізичної дії, спрямованої на об'єкт (*відкривати, різати*), узгоджених міжособистісних дій (*чергувати, боротися*). Правобічну позицію регулярно заповнюють іменники – назви суспільних дій (*злочин, конфлікт*), контактних дій, процесів (*доторк, укус*), явищ природи (*вогнище, сніг*): *... письменник ... побував у відрядженні в місці локального конфлікту...* (В. Слапчук); *... і в місці зламу твориться кут...* (П. Загребельний); *Такий сік анестезує тіло в місці укусу...* (В. Владко); *... найімовірніше, ти приземлився в місці найбільшого вогнища* (В. Савченко).

Що ж стосується темпоральної семантики, то її досліджуваний прийменниковий еквівалент реалізує в поодиноких випадках: [Хуррем] *Сподівається на рятунок у місці найтяжчої ганьби* (П. Загребельний).

Прийменникові еквіваленти у проміжку від ... до, у проміжку між найчастіше передають значення фіксованих темпоральних меж. Досліджувані лексичні одиниці поєднуються із широким колом дієслів та числівниково-іменникових сполук: *У більшості випадків симптоми з'являлися у проміжку від чотирьох днів до кількох тижнів після вакцинації* (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-56688413>); *Нашим бажанням є, у проміжку від 5 до 10 років стати членом ЄС* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3212830-ukraina-hoce-vstupiti-do-evrosouzu-u-nastupni-510-rokiv-smigal.html>); *Попередні президенти збирали перші пресконференції переважно у проміжку від 20 до 40 днів після початку каденції* (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-biden-press-usa/31168751.html>); *У проміжку між укладенням договору і переданням орендарю земельної ділянки (реєстрація речового права) договір діє ...* (<https://sud.ua/ru/news/sudebnaya-praktika/187178-u-promizhku-mizh-ukladennyam-dogovoru-i-peredannyam-zemelnoyi-dilyanki-dogo-vir-diye-pozitsiya-verkhovnogo-sudu>); *У проміжку між знімками, а саме 17 липня, був збитий пасажирський літак* (<https://www.radiosvoboda.org/a/mh17-svidok-belgia-niderlandy-karta-map/31298688.html>); *У проміжку між Різдяними святами із веселою колядою до КП «Міськтепловоденергія» завітав гурт «Срібні дзвіночки» міської дитячої хорової школи* (<https://www.facebook.com/watch/?v=1570898682958777>); *Багато людей заразилися у проміжку між першою та другою ін'єкціями вакцини ...* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3174759-v-izraili-stavlat-pid-sumniv-efektivnist-vakcini-pfizer.html>).

Значення локалізації між просторовими орієнтирами, руху в простір, обмежений двома або кількома предметами, притаманні досліджуваним елементам при поєднанні з дієсловами буття (*бути, стати*), місцезнаходження, місцезнаходження об'єкта (*знаходиться, міститься*), фазовості (*починати, припиняти*), зміни стану (*нагрівати, червоніти*): *Згодом [синагога] стала найбільшою у проміжку від Варшави до Києва* (<http://drogtravel.com/synagogue/>); *... ентомофагів короїда шестизубчастого найбільше знаходиться у проміжку від окоренка до висоти 0,1-0,2 довжини стовбура дерева ...* (<https://ulmg.odessa.gov.ua/naukovtsi-prodovzhuiut-vyvchaty-pytannia-biologichnykh-metodiv-borotby-z-koroidom/>); *... у проміжку від вул. Чернишевського до пр. Б. Хмельницького з 04.02.2020 буде припинене холодне водопостачання* (<http://www.melvoda.com.ua/index.php5?Lang=2&Nmenu=1&Nstr=11&NewsShowID=214>); *Якщо прибрати полум'я, яке нагріває газ у проміжку між електродами, то струм припиниться ...* (<https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/1527>); *... [сова] застрягла у проміжку між стіною та віконним прорізom* (<https://dp.dsns.gov.ua/ua/Nadzvichayni-podiyi/25505.html>).

Семантику недиференційованого контакту із внутрішньою частиною предмета або з його поверхнею прийменниковий еквівалент у середині виражає в поєднанні з вербативами виникнення (*виникнути, статися*), буття (*бути, перебувати*), місцезнаходження, місцезнаходження об'єкта в просторі (*знаходиться, розташовуватися*), мовленнєвої діяльності (*говорити, співати*) та залежними субстантивами – назвами будівель та їхніх частин (*кімната, приміщення*), машин та механізмів (*автомобіль, мотор*), об'єктів природи (*острів, гора*), об'єднань людей (*натопи, група*): *По прибуттю на місце події, вогнеборці встановили, що пожежа виникла у середині складського приміщення* (<https://dp.dsns.gov.ua/ua/Nadzvichayni-podiyi/13307.html?PRINT>); *Як виявилось, у середині машин була понад тонна одягу та взуття ...* (<http://www.mukachevo.net/ua/news/view/2593963>); *В середині острова над чималою глибокою бухтою розташовувалося чотири десятки рибальських хат* (М. Трублаїні); *Голосив асканійський хор хлопчиків у середині велелюдної селянської процесії...* (О. Гончар).

Значення моменту часу, рівновіддаленого від початкової й кінцевої часових меж, має прийменниковий еквівалент у середині за умови поєднання з дієсловами місцезнаходження об'єкта у просторі (*сидіти, стояти*), руху, просторового переміщення (*іти, пришкодити*), впливу на об'єкт (*вимикати, арештовувати*), фазовості (*початися, завершитися*), зникнення (*зникнути, щезнути*), зорового, слухового, нюхового сприйняття (*дивитися, слухати*), ментальної діяльності (*вважати, думати*) та іменниками – назвами загальних часових понять, зокрема конкретних періодів часу (*година, рік*), пір року (*зима, весна*), частин доби (*ранок, ніч*), місяців (*березень, грудень*), різноманітних дій і процесів (*робота, вечеря*): *В середині березня почалась весна* (М. Трублаїні); *У середині червня безслідно пропали Цокало, Фершал...*

(В. Шкляр); *У середині 90-х років я наївно вважав, ніби Відень – це наше все: пам'ять і надія, альфа й омега, культурний пароль і таємна столиця* (Ю. Андрухович); *Юрособа у середині року перейшла на фіксований податок ...* (<https://buhgalter911.com/news/news-1057555.html>).

Висновки і перспективи досліджень. Отже, просторові й часові прийменникові еквіваленти виявляють специфіку на рівні сполучуваності. За кожним значеннєвим різновидом досліджуваних одиниць закріпленій лексико-семантичний набір основних носіїв валентності (зокрема дієслів) та валентних партнерів (зокрема іменників). Усі вони в єдності конституують той або той тип локативних і темпоральних семантико-синтаксичних відношень.

Перспективним видається дослідження значень прийменників та їхніх еквівалентів у напрямку впорядкування, унормування лексичного складу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бачишина О. Б. Семантика часу і простору: особливості, стан та проблеми дослідження в українському мовознавстві. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2014. Вип. 209. Т. 221. С. 6–11.
- Большая советская энциклопедия : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. Москва : Сов. энциклопедия, 1975. Т. 20. 608 с.
- Вейнрейх У. О семантической структуре языка. *Новое в лингвистике*. Москва, 1970. Вып. 5. С. 163–249.
- Причепий Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія : підручник. Київ : Академвидав, 2007. 576 с.
- Словник українських прийменників. Сучасна українська мова / А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк, Г. В. Ситар, І. А. Щукіна. Донецьк : БАО, 2007. 416 с.
- Українська мова : енциклопедія. Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
- Философский энциклопедический словарь / гл. ред. : Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов. Москва : Советская энциклопедия, 1983. 840 с.
- Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди ; редкол. : В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

NATALIIA KYSLA

SPATIAL-TEMPORAL SEMANTICS OF PREPOSITIONAL EQUIVALENTS

The article investigates the prepositional-temporal semantics of prepositional equivalents, determines the philosophical and linguistic interpretation of categories of time and space, distinguishes the lexical composition of those prepositional units that are carriers of locative and temporal semantics, establishes contextual conditions under which each of the that semantic nuance, it was found that the immediate environment (verb and dependent noun) significantly affect the content plan of the prepositional equivalent.

*The aim of the article is to elucidate the peculiarities of the functioning of prepositional equivalents with locative and temporal semantics. It was established that the prepositional equivalents **immediately after, immediately before, immediately after, from the depth, behind the shoulders, on the way from, on the way from... to, on the way to, in place, in the interval from... to, in the interval between, in the middle** can to be representatives of both locative and temporal significance. Their specific semantic nuance depends on the immediate context.*

Key words: preposition, prepositional equivalent, locative relations, temporal relations, semantics.

REFERENCES

- Bachyshyna, O. B. (2014). Semantyka chasu i prostoru: osoblyvosti, stan ta problemy doslidzhennia v ukrainskomu movoznavstvi [Semantics of time and space: features, state and problems of research in Ukrainian linguistics]. *Naukovi pratsi. Filolohiia. Movoznavstvo* [Scientific works. Philology. Linguistics], 209 (221), 6-11 [in Ukrainian].
- Ilichev, L. F., Fedoseev, P. N., Kovalev, S. M. & Panov, V. G. (1983). *Filosofskii enciklopedicheskii slovar* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Moskva: Sovetskaja jenciklopedija [in Russian].
- Prohorov, A. M. (Ed.) (1975). *Bolshaia sovetskaia enciklopediia* [Great Soviet Encyclopedia]. Moskva [in Russian].
- Prychepii, Ye. M., Chernii, A. M. & Chekal, L. A. (2007). *Filosofiiia* [Philosophy]. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
- Shynkaruk, V. I. (2002). *Filosofskiyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys [in Ukrainian].
- Veinreikh, U. (1970). O semanticheskoi strukture iazyka [About the semantic structure of the language]. *Novoe v lingvistikie* [New in Linguistics], 5, 163-249 [in Russian].
- Ukrainska mova* [Ukrainian language]. (2004). Kyiv: Ukrainska entsyklopediia [in Ukrainian].
- Zahnitko, A. P., Danyliuk, I. H., Sytar, H. V. & Shchukina I. A. (2007). *Slovnnyk ukrainskykh pryimennykiv. Suchasna ukrainska mova* [Dictionary of Ukrainian prepositions. Modern Ukrainian language]. Donetsk: BAO [in Ukrainian].

Отримано 1.04. 2021р.